

Asia: VN/15957/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön tehtäviksi muutoksiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

-

Lakiehdotukset

Finnair kiittää mahdollisuudesta lausua liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan lainsäädäntöön tehtäviä muutoksia koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Finnairin näkemyksen mukaan kaikkien vapaaseen liikkumiseen ja elinkeinovapauteen puuttuvien toimien tulee olla tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia tavoiteltuun hyötyyn nähden.

Finnair lausuu ehdotuksesta seuraavaa:

Liikennepalveluista annettuun lakiin esitetään lisättäväksi pysyvä toimivalta Liikenne- ja viestintävirastolle 14 päivän ajaksi kieltää, rajoittaa tai asettaa ehtoja lentoliikenteen harjoittamiselle poikkeuksellisen epidemian leviämisen rajoittamiseksi. Lentoliikenteen harjoittamiseen puuttumista koskevien viraston päätösten tulee olla suhteellisuus- ja avoimuusperiaatteen mukaisia ja perustuttava puolueettomiin ja syrjimättömiin perusteisiin. Toimenpiteiden jatkamisesta päättäisi valtioneuvosto.

Perusteluiden mukaan ehdotuksella luodaan toimivalta EU:n lentoliikenneasetuksessa mahdollistetun liikenteeseen puuttumisen toteuttamiseksi. Lentoliikenneasetusta on väliaikaisesti muutettu siten, ettei Covid-19-tartutautiepidemian torjumiseksi edellytetä komission ennakkosuostumusta eikä 14 päivän aikarajaa. Poikkeus on voimassa vuoden 2020 loppuun saakka.

Kuten perusteluissa todetaan lentoliikenteen harjoittamiseen voidaan EU:n lentoliikenneasetuksen mukaan puuttua ennakoimattomista ja väistämättömistä olosuhteista johtuvien yllättävien ja lyhytaikaisten ongelmien ratkaisemiseksi. Pandemian pitkittyessä valtiot Euroopassa ja muualla ovat sopeuttaneet rajoitustoimiaan yhteiskunnan mahdollisimman normaalin toiminnan palauttamiseksi ja liikenteen ollessa kyseessä liikennepalvelujen elpymisen mahdollistamiseksi. Kategorisista matkustusrajoituksista on Euroopassa laajasti luovuttu ja sisärajoja on avattu. Matkustusrajoitukset on alettu nähdä liikkumisen ja talouden mahdollistajina, ei tyrehdyttäjinä.

Myös eduskunnassa on käsittelyssä lainsäädäntöehdotus, joka voimaantullessaan vie myös Suomessa käytäntöjä rajat ylittävissä liikenteessä kategoristen matkustusrajoitusten sijaan testaamiseen perustuvaan riskinhallinnan suuntaan. Negatiivisen testitodistuksen edellytys täyttää jo itsessään koronakontrollin tarpeet ja tekee tarpeettomaksi ehdotuksessa esitetyt rajoitustoimenpiteet. Normaaliolojen häiriötilanteiden, jollaiseksi pandemiakin perusteluissa rinnastetaan, ratkaisemiseksi tulee löytää keinot, jotka mahdollistavat myös pitkittyneessä häiriötilanteessa elinkeinotoiminnan harjoittamisen.

Ehdotuksessa esitetään ilmailulain 11 §:n muuttamista siten, että Liikenne- ja viestintävirastolle luotaisiin pysyvä toimivalta myös pidemmäksi kuin 4 viikoksi rajoittaa tai kieltää ilmailu välttämättömän ihmisten hengen ja terveyden turvallisuutta rajoittavan tai vaarantavan seikan vuoksi. Finnairin näkemyksen mukaan kyse on huomattavasta muutoksesta nykysääntelyyn. Ensinnäkin nykysääntelyn mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voi välttämättömästä syystä kieltää ilmailun tietyllä alueella. Tällöin lentotoiminta ei esty vaan se reititetään uudelleen kieltoalueen ulkopuolelle. Toisekseen säädöksessä ja ilmailulain aikaisempien muutosten perusteluissa luetellut esimerkit rajoituksen perusteista ovat sellaisia, ettei turvallisuutta ole mahdollista kohtuudella varmistaa muilla keinoilla. Kuten edellä on todettu, myös Suomessa ollaan viruksen rajat ylittävän leviämisen estämisessä siirtymässä elinkeinotoiminnan harjoittamisen jatkamisen mahdollistaviin epidemiaa torjuviin toimiin.

Ilmailulakiin ehdotettava toimivalta olisi lisäksi sekä laajempi että epämääräisempi kuin liikennepalvelulakiin esitettävä muutos kiellon ja rajoituksen voimassaoloa ja uhkaa koskevien sanamuotojen osalta. Ehdotuksen perustelut eivät anna selvyyttä siitä, miksi ilmailulaissa olisi tarpeen antaa Liikenne- ja viestintävirastolle liikennepalvelulakiin esitettävää laajempi toimivalta.

Kuten perusteluissa todetaan, lentoliikenteen harjoittaminen kolmansiin maihin perustuu pitkälti valtioiden välisiin kahdenvälisiin sopimuksiin. Perusteluissa edelleen todetaan, etteivät sopimukset sisällä nimenomaisia säännöksiä lentoliikenteeseen puuttumiseksi esimerkiksi tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Vaikka mahdolliset lentoliikenteen kieltämisestä tai rajoittamisesta koskevat kolmannen maan lentoyhtiöön kohdistuvat Suomen yksipuoliset toimet voitaisiin ratkoa sopimukseen sisältyvässä riitojenratkaisumenettelyssä, ei voi sulkea pois mahdollisuutta ko. kolmannen maan suomalaisen lentoyhtiöön kohdistamista vastatoimista. Vastatoimilla on aikaisemmin nähty olevan pitkäaikaisia negatiivisia seurauksia lentoliikenteen harjoittamiseen.

Todettakoon lisäksi, että perusteluiden mukaan matkustajat ovat oikeutettuja matkalipun hinnan palautukseen. Perusteluissa ei kuitenkaan oteta kantaa matkustajan huolenpitoa koskevaan oikeuteen, jota koskevat kulut voivat olla merkittävät etenkin, jos matkustajia ei saada matkustussuunnitelman mukaisesti kotiutettua ennen kuin kielto tai rajoitus tulee voimaan.

Lentoliikennetoiminnan pitkäaikainen, jopa yli neljä viikkoa jatkuva kielto tai rajoitus puuttuu merkittäväällä tavalla perustuslaillisiin oikeuksiin, erityisesti vapaaseen liikkumiseen ja elinkeinovapautteen. Rajoitustoimien oikeuttaminen edellyttääkin hallitukselta korostettua perusteluvollisuutta. Liiketoiminnan harjoittamisen kieltämisestä tai rajoittamisesta seuraisi merkittäviä tulonmenetyksiä. Suomen nykyiset matkustusrajoitukset aiheuttavat Finnairille edelleen tappiota noin 2 miljoonaa euroa päivässä ja heikentävät merkittävästi Finnairin elpymistä ja kilpailukykyä. Ehdotetut toimet asettaisivat Finnairin ja muut Suomeen liikennöivät lentoyhtiöt epäsuotuisaan kilpailuasetelmaan suhteessa muihin lentoyhtiöihin.

Finnairin näkemyksen mukaan perusteluissa ei osoiteta sellaista välttämättömyyttä hengen ja terveyden suojelua koskevan tavoitteen saavuttamiseksi, joka oikeuttaisi ehdotetut elinkeinovapauden ydinalueeseen puuttuvat toimet. Perusteluissa ei myöskään analysoida vaihtoehtoja saavuttaa tavoite perusoikeuksiin puuttumatta. Finnair ei näe, että ehdotukset olisivat näin ollen perustuslain näkökulmasta hyväksyttäviä ja suhteellisuus- ja oikeasuhtaisuusperiaatteen mukaisia. Erityisesti ilmailulain muutosehdotuksen osalta ehdotuksen tulisi täyttää myös sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden edellytykset, joita perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskysymyksen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä.

Edellä todetun perusteella Finnair ei tue ehdotuksia liikenteen palveluista annettuun lakiin ja ilmailulakiin.

Sotaniemi Anna
Finnair Oyj - Yhteiskuntasuhteet